

การสร้างสถาบันแบบใหม่ เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

❖ นพ.รวินันท์ ศิริกนกวิไล
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุทัย
Dr.Ravinun Sirikanokvilai
Ayutthaya Provincial Health Office

ปัจจุบันนี้กระแสแห่งการพัฒนาเกิดขึ้นทั่วทุก
แห่งหน แต่การพัฒนาเหล่านั้นขาดการมอง
ประเด็นของความสมดุลแห่งการพัฒนา
จึงส่งผลกระทบต่อมนุษยชาติในเบื้องท้าย
การพัฒนาใด ๆ ที่จะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนได้
จึงต้องพิจารณาถึงมิติของระบบสังคมและโลกด้วย
... บทความชิ้นนี้ชี้ให้เห็นวิสัยทัศน์ของสถาบัน
แบบใหม่เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
อันจะเป็นแนวทางในการนำไปพัฒนาทรัพยากร
มนุษย์ให้ยั่งยืน โดยสอดคล้องกับรากฐานแห่ง
การพัฒนาที่สมดุลทั้งในระบบสังคมและโลก

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์คือ
รากฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน

มนุษย์ สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและโลกอย่าง
กลมกลืนกัน การพัฒนาใดๆ ที่มีได้
พิจารณามิติของสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาทรัพยากร
มนุษย์จะทำให้โลกเสียดุล และเป็นผลเสียต่อมนุษย์ เช่น
การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ทำลายสิ่งแวดล้อมและ
โครงสร้างทางสังคมย่อมส่งผลเสียให้กับมนุษย์ในเบื้องท้าย
ปรากฏการณ์นี้เริ่มเห็นชัดเจนขึ้น เช่น สภาวะสิ่งแวดล้อม
ที่ล่มสลายและเสียดุลจากการพัฒนาเศรษฐกิจแบบ
แยกส่วน ไม่ว่าจะเป็น ภาวะน้ำท่วม ฝนแล้ง น้ำและ
อากาศเสีย ติ๊กต๋ม โรงงานสารพิษ โรคเอดส์ ในทาง
กลับกัน การจะหวังพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยมิได้ตั้งบน
ฐานความจริงแห่งการพัฒนาสังคมที่ดี ย่อมไม่ยั่งยืน
มีราคาแพงและไร้ผล ดังเช่นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
ในสถาบันแบบดั้งเดิม ดังคำกล่าวที่พูดกันในระดับ
ชาวบ้านว่า ระบบโรงเรียนทำให้เด็กเกิดความคิดแปลก
แยกจากพ่อแม่ เด็กและเยาวชนที่มีความรู้ในชนบทจะไม่
ทำงานในหมู่บ้าน แต่จะพยายามเข้าเมือง ในขณะที่
สังคมเมืองก็มีภาวะตกราน ทั้งๆที่มีการพัฒนามนุษย์ใน
ระบบมากมาย

หากมองในด้านการแพทย์และสาธารณสุข ซึ่งเป็น
มิติหนึ่งทางสังคม จะเห็นว่าการพัฒนาทรัพยากร

มนุษย์ในระบบสาธารณสุข เป็นไปโดยขาดทิศทางที่ถูกต้อง ศาสตราจารย์นายแพทย์ ประเวศ วะสี เคยพูดบ่อยๆว่า ประเทศไทยเอาคนฉลาดไป เรียนแพทย์ แต่เมื่อจบแพทย์ แล้วกลับโง่งง ไม่เข้าใจเพื่อน มนุษย์ ไม่เข้าใจสังคม และมีความเห็นแก่ตัว มองทางด้าน สาธารณสุข เรามีหมออนามัย ซึ่งทำหน้าที่อยู่ที่หน้าด่านที่เรียก primary care เกือบ 30,000 คน ที่ทำงานแบบหยุดนิ่ง ขาดการพัฒนาความรู้ เรามี แพทย์อยู่ที่โรงพยาบาลชุมชน ในระดับอำเภอทั่วประเทศ 600 แห่ง การพัฒนาแพทย์เหล่านี้

คือการกลับไปเรียนแพทย์เฉพาะทางในมหาวิทยาลัย ซึ่ง ในนั้นปลายจะหลุดจากฐานโรงพยาบาลชุมชนที่มีคุณค่า ที่ระดับชุมชน และกลายเป็นแพทย์ที่รู้เฉพาะบางเรื่อง และทำงานในเมืองแบบไม่หวนกลับ ซึ่งบางคนเคยเปรียบ ว่า ระบบการศึกษาของแพทย์เหล่านี้เป็นเหมือนชื่อภาพยนตร์เรื่อง "The river of no return" และทำให้บ้านนอก หลายแห่งเริ่มมีการขาดแคลนแพทย์ซ้ำอีก นี่ย่อมเป็น ปรากฏการณ์ว่า ในมิติของการแพทย์และสาธารณสุข การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ยังไม่อยู่บนฐานที่สัมพันธ์กับ การพัฒนาสังคมและโลก ทำให้เป็นการพัฒนาที่ไม่เจริญ ไม่เกิดประโยชน์และไม่ยั่งยืน

คงเห็นแล้วว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ยั่งยืน จะต้องสอดคล้องและอยู่บนฐานของการพัฒนาสังคมและ โลกไปทั้งระบบ ถ้าเช่นนั้นก็จะเกิดคำถามใหม่ว่าจะทำ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ยั่งยืนสอดคล้องบนฐาน แห่งการพัฒนาไปทั้งระบบสังคมและโลกได้อย่างไร

**แนวคิดในการสร้างสถาบัน
แบบใหม่นั้นมิได้ให้ความสำคัญ
แก่การลงทุนในเชิงกายภาพ แต่ใช้
วิธีระดมวิทยากรและองค์ความรู้
ในการพัฒนาคนจากระดับพื้นที่...
ลักษณะดังกล่าวจะสามารถพัฒนา
ได้ดีกว่าสังคมวิชาการที่เป็น
ทางการ เพราะเป็นสังคมตาม
ธรรมชาติและเป็นสถาบันที่มี
ลักษณะวัฒนธรรมเกื้อหนุนอยู่**

การพัฒนาสถาบัน แบบใหม่เพื่อการ พัฒนาทรัพยากร มนุษย์และการพัฒนา ระบบโดยรวม

ผู้เขียนได้เรียนรู้แนวคิด ในการพัฒนาสถาบันแบบใหม่ จาก ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ประเวศ วะสี มาร่วม 10 ปี ซึ่งไม่ถนัดต่อการจะเข้าใจ แต่ท่านก็ได้สาธิตให้เห็นเป็น ตัวอย่าง เช่น การสร้าง สถาบันโดยใช้กลุ่มสามพราน เป็นต้น

แนวคิดในการสร้าง สถาบันแบบใหม่นั้น มิได้ให้ ความสำคัญแก่การลงทุนใน

เชิงกายภาพ ในการสร้างโรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย หรือองค์กรการศึกษาเอกเทศใดๆ แต่ใช้วิธีระดมวิทยากร และองค์ความรู้ในการพัฒนาคนจากระดับพื้นที่ที่มีงาน สร้างปัญญาให้คนทำงานฉลาดขึ้นและดีขึ้น ซึ่งตามแนว คิดนี้เชื่อว่า จะมีผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ที่ทำงานในพื้นที่มา เป็นตัวแลกเปลี่ยน ถ่ายทอดประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ในหมู่คณะ ทำให้เกิดปัญญาและเกิดสิ่งที่ท่านอาจารย์ เรียกว่า "สังคมวิชาการ (academic)" ซึ่งจำต้องมีองค์ ประกอบ 3 อย่างด้วยกันคือ

1. มีปฏิสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้จากการ ปฏิบัติงานจริง (interactive learning through action)
2. มีการพัฒนาในด้านจิตวิญญาณ (spiritual de- velopment)
3. มีการบริหารจัดการ (management) คือมี การใช้ความรู้มาสร้างความรู้ใหม่

ลักษณะสังคมวิชาการดังกล่าว จะมีอยู่

การจัดกระจายทั่วไปและเกิดขึ้นอย่างหลากหลายในพื้นที่ต่างๆ ตามธรรมชาติ ตามเหตุปัจจัย และสามารถพัฒนาได้เร็วกว่าสังคมวิชาการที่เป็นทางการเพราะเป็นสิ่งคมตามธรรมชาติ จึงเป็นสถาบันที่มีลักษณะวัฒนธรรมเกื้อหนุนอยู่

การสร้างสถาบันแบบใหม่เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จึงได้แก่ การเชื่อมต่อหรือสร้างเครือข่าย (networking) ให้ชุมชนวิชาการเหล่านี้เกิดการทำงานร่วมกันและให้เกิดพลังในการพัฒนาขึ้นได้ โดยใช้รูปแบบสถาบันทางการที่ค่อนข้างจะคล่องตัวมาเป็นร่วมเชื่อมในชุมชนเหล่านี้ให้ทำงานได้ ที่ผ่านมารูปแบบสถาบันที่ทำงานได้แก่ สำนักงานประสานงานวิชาการและพัฒนากำลังคนด้านสาธารณสุข สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข สถาบันวิจัยสาธารณสุขไทย ภายใต้มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ และสถาบันพัฒนากำลังคนด้านสาธารณสุข ซึ่งมีความเหมาะที่จะมาเป็นแกนในการพัฒนาสถาบันแนวใหม่แบบนี้เพิ่มขึ้น

วิสัยทัศน์ของสถาบันแบบใหม่เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสถาบันพัฒนากำลังคน

ศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเวศ วะสี ได้มอบวิสัยทัศน์ของสถาบันแบบใหม่ เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสถาบันพัฒนากำลังคนไว้ดังนี้

1. สถาบันพัฒนากำลังคนต้องมีภาพการพัฒนาที่ก้าวหน้าและเอื้อประโยชน์ กล่าวคือ สถาบันพัฒนากำลังคนไม่ใช่สถาบันเพื่อการพัฒนากำลังคนของกระทรวงสาธารณสุข แต่จะต้องเป็นแกนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ และของภูมิภาค เพราะประเทศไทยจะเป็นประเทศที่มีความก้าวหน้าและเป็นที่ยิ่งของมิตรประเทศในภูมิภาคอาเซียน

2. ต้องพัฒนาสถาบันแนวใหม่ ที่เชื่อมโยงสังคมวิชาการในระดับพื้นที่และการพัฒนาทั้งระบบโดยองค์รวม

3. จะต้องใช้ความร่วมมือกับภาคเอกชน เพื่อประหยัดเวลา ทรัพยากรและเพิ่มประสิทธิภาพของการพัฒนาที่สมดุลง (privatization)

4. เป้าหมายของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ การทำให้เกิดปัญญาในหมู่คนทำงานแบบสมดุลงและยั่งยืน จนเกิดสังคมวิชาการ (academic society) ขึ้นอย่างทั่วหน้า และนำมาซึ่งสังคมที่सानติสุข

